

His
ว ๓ ป ๑๔๑

แต่

ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช

ด้วยความเคารพอย่างสูง

คณะอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้รับทราบข่าวมรณกรรมของ ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช ด้วยความเศร้าสลดใจอย่างลึกซึ้ง เมื่อเช้าวันที่ 5 มกราคม 2521 (ท่านได้ถึงแก่กรรมตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2521 เวลาประมาณ 15.00 น.) นับได้ว่า เราได้สูญเสียท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ผู้เป็นที่ปรึกษา และผู้มีอุปการคุณไปอย่างกะทันหัน

อาจารย์ของภาควิชาประวัติศาสตร์จะเคยชินอยู่กับการได้พบปะสนทนากับศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช เป็นประจำ โดยเฉพาะในช่วงภาคเรียนที่ 1 ของทุกปีการศึกษา เพราะเป็นกำหนดเวลาที่ท่านจะมาสอนประวัติศาสตร์ให้แก่นิสิตระดับปริญญาโทวิชาเอกประวัติศาสตร์ วิชาที่ท่านสอนคือ ไทยสมัยเริ่มประเทศและอยุธยา ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “ศึกษาเชิงวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ไทยยุคต้น” เริ่มแรกนั้นท่านได้มาเป็นอาจารย์พิเศษระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 และต่อมาหลังปี 2505 ก็ได้เป็นอาจารย์พิเศษสอนระดับปริญญาโทประจำวิชาประวัติศาสตร์ไทยดังกล่าวตลอดมา ท่านมักจะมาก่อนเวลาเข้าสอนนาน ๆ และได้ใช้เวลานั้น สนทนากับอาจารย์ที่เป็นรุ่นน้องและรุ่นลูกศิษย์ เกี่ยวกับปัญหาในประวัติศาสตร์ไทย เป็นโอกาสให้อาจารย์ของภาควิชาฯ ได้วิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาต่าง ๆ กับท่านอยู่เสมอ

ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช ได้ให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตระดับปริญญาโททั้งในด้านความรู้และแหล่งค้นคว้า โดยเฉพาะได้อนุญาตให้ใช้หนังสือส่วนตัวของท่าน นอกจากนั้น ท่านยังได้รับเป็นกรรมการควบคุมปริญญาโทระดับปริญญาโท วิชาเอกประวัติศาสตร์ ทั้งในฐานะประธานและกรรมการ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 14 คน และแม้แต่ตอนที่ท่านถึงแก่

กรรมก็ได้มีนิสิตอยู่ในความควบคุม 3 คน เมื่อใดที่นิสิตขัดสน ท่านก็ยังช่วยทุนอุดหนุนในการจัดพิมพ์ปริณิญาบัตรอีกด้วย

เนื่องจากตำราประวัติศาสตร์ยังขาดแคลนอยู่ตั้งแต่ในระยะเริ่มแรก ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช ก็ได้ช่วยเสาะหาและเพิ่มเติมให้โดยการบริจาคเงินค่าสอนของท่านเพื่อภาควิชาประวัติศาสตร์ จะได้มีหนังสือที่จำเป็น จนสามารถจัดตั้งเป็นห้องสมุดของภาควิชาฯ ได้ตั้งในปัจจุบัน เมื่อใดที่ท่านทราบถึงความประสงค์ที่จะจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ ท่านก็จะช่วยเหลือในทันที เช่น การจัดหาเครื่องพิมพ์ดีดไว้เพื่อประโยชน์ของอาจารย์ และนิสิตของภาควิชาประวัติศาสตร์

ความสนใจในการแสวงหาคำรับตำราของท่านได้ขยายไปยังหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยท่านได้ช่วยแนะนำในการจัดซื้อ และต่อมาก็ได้บริจาคหนังสือของท่านให้จัดตั้งเป็น “ห้องขจร สุขพานิช” ซึ่งกำลังดำเนินงานอยู่ ท่านยังได้ทำพินัยกรรมมอบหนังสือทั้งหมดของท่านให้กับ “ห้องขจร สุขพานิช” ด้วย ซึ่งทายาทของท่านและทางหอสมุดกลางคงจะได้ดำเนินการให้ความประสงค์ของท่านที่จะส่งเสริมความรู้ทางสาขาวิชานี้เป็นผลสำเร็จต่อไป

จากการที่ท่านได้มีส่วนช่วยเหลือทางวิชาการเป็นลำดับมา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ตั้งแต่ครั้งยังเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา) จึงได้เสนอขออนุมัติคณะรัฐมนตรีให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษ คณะวิชามนุษยธรรมศึกษาและสังคมศาสตร์ และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 2516

การส่งเสริมด้านวิชาการของท่านในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ยังคงดำเนินเรื่อยมา โดยท่านได้ริเริ่มโครงการจัดพิมพ์ตำราประวัติศาสตร์ของภาควิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งได้เริ่มงานตั้งแต่ กุมภาพันธ์ 2518 หนังสือเล่มแรกคือบทความของท่านที่มีชื่อว่า ข้อมูลประวัติศาสตร์ : สมัยบางกอก (ขณะนั้นจำหน่วยหมดแล้ว) นับได้ว่าเป็นการอนุเคราะห์ทางด้านการศึกษาค้นคว้าแก่บรรดาผู้สนใจประวัติศาสตร์ไทยทั้งหลาย ก่อนหน้าที่ท่านจะถึงแก่กรรมไม่นาน ท่านยังได้เสนอ

แนวคิดที่ว่า ภาควิชาประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ น่าจะได้ศึกษาค้นคว้า และเขียนตำราประวัติศาสตร์ให้เป็นที่ยอมรับยกย่องให้เป็น “ประวัติศาสตร์ฉบับประสานมิตร” ดังที่ชาวอังกฤษเขามี “ประวัติศาสตร์ฉบับเคมบริดจ์” เป็นต้น ข้อเสนอแนะของท่านคงจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้อาจารย์ของภาควิชาฯ พยายามดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จตามความมุ่งหวังของท่านต่อไป

เมื่อภาควิชาประวัติศาสตร์ได้ดำเนินการออก “วารสารประวัติศาสตร์” ซึ่งเป็นวารสารราย 4 เดือน เมื่อต้น พ.ศ. 2519 ท่านก็ได้รับเป็นที่ปรึกษา และได้เสนอบทความและบทวิจารณ์ให้ตีพิมพ์อยู่เสมอ พร้อมทั้งอุทิศตนบ่งจายในการพิมพ์เมื่อขาดแคลนอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า ตลอดเวลาที่ผ่านมา ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช ได้บำเพ็ญตนเป็นตัวอย่างที่เยี่ยงยอของ “ครู” ในด้านการเสาะแสวงหา ส่งเสริม และสนับสนุนความรู้ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อความสว่างแห่งปัญญาเหนือสิ่งอื่นใด ซึ่งพระคุณนี้จะยังคงจารึกอยู่ในความทรงจำของอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ทั้งรุ่นน้องและรุ่นศิษย์ พร้อมด้วยความตั้งใจที่จะดำเนินตามตลอดไป

ขอคุณผลบุญที่ท่านได้ประกอบตลอดมานี้ ได้ดลบันดาลให้ ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช ถึงซึ่งความสุขในสัมปรายภพเทอญ

ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช

ภาควิชาประวัติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร